

פתיח התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בניהכנ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 73

בא תשס"ט

"שלח עמי ויעבדוני" (י - ג)

"שלח את האנשים" (י - ז)

"לכו נא הגברים" (י - יא)

בספר "ליקוטי מהר"ם שיק" מביא בשם הר"ש **מבעלו זצ"ל**. שהיה מדקדק מדוע שינו החרטומים ופרעה, כל אחד הגדיר את ההולכים בצורה אחרת. הם אמרו- אנשים, פרעה אמר- גברים, ואילו משה בקש שלח עמי?

ופירש, שמיעוט אנשים שניים. דהיינו, אנש כפול שתיים שווה בגימטריה שבת. דהיינו, שהחרטומים אמרו ניתן רק לשומרי שבת שילכו ויעבדו את ה' אבל לא כל העם. ופרעה אמר, לכו נא הגברים. ומיעוט גברים שניים דהיינו גבר כפול שתיים שווה בגימטריה קדוש. כי פרעה רצה שרק הקדושים ילכו ולא כל שומרי השבת. אבל משה רבינו אמר שלח את עמי שהוא מלשון עוממין, כמו שמצינו בגמרא "גחלים עוממות" דהיינו אף האנשים שריקים ממצוות והם רק כגחלים עוממות, גם הם ילכו אתנו לעבוד את ה' ולכן אמר בנערינו ובזקננו נלך כי חג ה' לנו וכולנו נעבוד את ה'.

"ואחריו לא יהיה כן" (י יד)

שואל רש"י, ואותו שהיה בימי יואל שנאמר כמוהו לא נהיה מן העולם, למדנו שהיה כבד משל משה, ועיין שם פירוש.

ובספר "פרדס יוסף" פירש ע"פ מה שכתוב בבעל הטורים שהארבה במצרים נח בשבת. וא"כ התירוץ הוא פשוט, שארבה כזה שנח בשבת לא היה ולא יהיה.

"ויאמר ה' אל משה נטה ידך על השמים ויהי חושך על ארץ מצרים וימש חשך. ויט משה את ידו על השמים ויהי חושך אפילה בכל ארץ מצרים שלשת ימים. לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים" (י - יא, כא, כב, כג)

ופירש רש"י שלשה ימים חושך של אופל, שלא ראו איש את אחיו, ושלושה ימים אחרים חושך מוכפל על זה,

"בא אל פרעה" (י א)

פירש רש"י, והתרה בו כי אני הכבדתי את ליבו.

ודקדק הרשב"ם מדוע בכל המכות לא הודיע לו ה' יתברך שחיצק את ליבו של פרעה?

וכתב בספר "דברי התענוגים" (הובאו דבריו ב"ליקוט האורים"), ע"פ דברי בעל הטורים, "בא" בגימטריה 3, רמז לו שיתרה לפרעה על ג' מכות, ארבה חושך ובכורות בפעם אחת. והנה לקמן פירש רש"י ולמה הביא עליהם חושך? משום שני טעמים: א. משום הרשעים שהיו בישראל ומתו בשלושת ימי האפילה. וטעם שני, כדי שיקחו ישראל את רכושם. נמצא שני טעמים היו בחושך ושניהם לטובת ישראל. וממילא יוצא שגם אם פרעה יחליט לשלוח את ישראל, עדיין מוכרחה לבוא מכת חושך. וזה היה קשה למשה להתרות לפרעה על שלושת המכות ובתוכם מכת חושך כשהתראה היא בתנאי שלא ישלח את ישראל, והלא יתכן שיחליט לשלוח את ישראל ובכל זאת תבוא המכה. לכן כאן הוצרך הקב"ה לומר לו למשה אני הכבדתי את לבו והוא לא ישחרר אותם ולכן אתה יכול להתרות.

"ולמען תספר באזני בנך וכן בנך" (י ב)

בספר "פרדס יוסף" מביא: פעמיים נאמרה המילה "ולמען" בתורה. כאן, ו"ולמען תאריכון ימים על האדמה".

רמז למה שכתב הרמב"ם לבנו: "אשרי מי שחתם ימיו במהרה". שלכל אדם יש קצבה מה צריך לתקן בעולמו, ואם גמר, השלים ימיו. אבל אם יש לו בנים אז אין קצבה לעבודתו, כיון שצריך ללמד את בניו ותלמידיו תורה. ועל פי זה פירש החתם סופר בספרו "תורת משה" פרשת כי תבא על הפסוק "והותרך ה' לטובה בפרי בטןך" שהקב"ה ישאיר אותך בעולם ולמרות שסיימת את תפקידך, כדי שתוכל ללמד את בניך. כך גם דברי המסורה אצלנו. למען תספר באזני בנך, ממילא למען תאריכון ימים.

שהזמן הקצוב היה 400 שנה. וכדי שלא ישאל משה איך אתה מצוה לי לנצל את מצרים בשכר עבודה הרי לא השלימו הזמן של 400 שנה, ופועל החוזר ידו על התחתונה, ואין לו כלום. לכן הקדים הקב"ה ואמר "כשלחו כלה גרש יגרש אתכם" ואם כן, פרעה הוא זה שחזר וכשבעל הבית חוזר מגיע לפועל שכר העבודה בשלימות.

"שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם כי כל אוכל חמץ ונכרתה וגו' מיום הראשון עד יום השביעי" (יב טו)

הגאון ר' נתן אדלר זצ"ל רבו של החתם סופר, אמר לפרש פסוק זה ע"פ מה שכתבו הראשונים בתחילת מסכת פסחים, מדוע בשאר איסורים שבתורה לא נצטוונו להשבית אותם מבתינו. ורק באיסור חמץ אמרו לנו להשבית ואפילו לבדוק את החמץ ולחפש אחריו? ואומרים הראשונים שני טעמים. א. משום האיסור החמור של כרת שיש באכילת החמץ, ב. הואיל וכל השנה מותר לאכול חמץ, רגילים האנשים לאכול ולא בדלים ממנו.

ולפי זה מובן היטב הפסוק שלנו. "אך ביום הראשון" – ביום שלפני החג, דהיינו בערב פסח, "תשביתו שאור מבתיכם". ואם נשאל למה צריכים לבער את החמץ מן הבית? עונה הפסוק שני טעמים. א. כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא ב. מיום הראשון עד יום השביעי. – וכל השנה מותר. ולא בדלים האנשים ממנו.

"ואמרתם זבח פסח הוא לה" (יב כז)

במדרש, מכאן שדורשים בהלכות פסח קודם הפסח ליום.

ובספר "לחם עוני" כתב לבאר את דברי המדרש, שהמילים זבח פסח רומזים לזבח את המילה "פסח" דהיינו לחצות אותה. והנה חצי פ' הוא מ'. וחצי ס' הוא ל'. וחצי ח' הוא ד'. הרי מפורשת כאן האות "למד". והכוונה היא, כשאתה זובח את תיבת פסח לחצאים יהיה ל', אז ואמרתם. ומכאן שדורשים בהלכות פסח קודם הפסח שלושים יום.

שלא קמו איש מתחתיו. יושב אין יכול לעמוד, ועומד אין יכול לישב.

וממשיך רש"י ושואל ולמה הביא עליהם חושך? ומתוך, שישראל חפשו באותם ימים וראו מה שיש בידי המצרים. וכשיצאו והיו שואלים מהם אמרו אין בידינו כלום, אומר לו ראיתי.

ומקשה העולם, למה לא מקשה רש"י על הפסוק למה הביא חושך, מדוע רק אחרי שרש"י מסביר שהיו שלשה ימים ושלשה ימים, מביא את השאלה מדוע הביא עליהם את החושך?

ומתוך בספר "אסיפת הכהן", שמה שרש"י מקשה מדוע מביא עליהם את החושך אין זו אלא תירוץ על קושיה אחרת. כי במדרש כתוב שכל המכות היו שבעה ימים והחושך רק ששה ימים. ובזה מובן תחילת פרושו של רש"י שהיו שלושה ימים של חושך אפילה ועוד שלושה ימים שלא יכלו לזוז. וקשה לרש"י למה בכל המכות היו שבעה ימים והחושך רק ששה ימים, ולכן פירש רש"י שיש כאן עוד קושיה, למה הביא עליהם חושך. אלא צריך לומר שחפשו וראו בכליהם את רכושם. ולפי תירוץ זה תתורץ גם הקושיה הראשונה. למה כל המכות היו שבעה ימים והחושך רק ששה. התשובה היא כדי שכשיאמרו למצרים אנחנו יודעים היכן מונח הכסף שלכם יפחדו המצרים ויתנו להם את הכסף, כי אם מכת חושך היתה שבעה ימים הרי כבר נגמרה המכה ודי, ולמה יתנו להם את כספם? אבל כשראו המצרים שהמכה רק ששה ימים, אמרו שאם לא יתנו להם את זה בטובות, הרי יבוא היום השביעי של המכה והם יקחו מעצמם בלי רשות, ולכן נתנו להם.

"כשלחו כלה גרש יגרש אתכם מזה דבר נא באזני העם וישאלו וגו'" (יא א)

מסביר בספר "משנת דרבי אלעזר" פסוקים אלו ע"פ דברי הגמרא בב"מ "כל המשנה וכל החוזר ידו על התחתונה". שאם בעל הבית חזר בחצי היום, צריך לשלם לפועל עבור כל היום. ואם הפועל חוזר בחצי היום, אין צריך לשלם לו כלום.

והנה ידוע שישראל היו במצרים רק 210 שנים למרות

